

İkinci Dünya Savaşı'nda Malta'da Müttefik-Mihver Mücadeleleri ve Halk Üzerindeki Etkileri

Selma Göktürk Çetinkaya*

(ORCID ID: 0000-0003-4231-3980)

Makale Gönderim Tarihi

09.01.2019

Makale Kabul Tarihi

01.03.2019

Özet

1814-1964 yılları arasında İngiliz himayesinde olan; Tunus, Libya ve İtalya arasındaki konumu sebebiyle "Akdeniz'in kalbi" olarak bilinen Doğu Akdeniz'deki en önemli Müttefik limanı Malta, stratejik önemi dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı sırasında Müttefiklerle Mihverlerin mücadele sahası içinde yer almıştır. Bu bağlamda Haziran 1940'tan Aralık 1942'ye kadar Almanlar ve İtalyanlar havadan ve donanmalarıyla Malta'ya yaklaşık 2000 bomba atmışlardır ki adadaki en ağır bombardıman 1942'de yaşanmıştır. Afrika Cephesindeki Alman güçlerine götürülecek yardımların İngiliz engeline takılmasını önleme amaçlı planlanan Mihverlerin Malta Operasyonu, İngiltere'nin karşılık vermesiyle bastırılabilmiştir. Almanya ve İtalya'nın harekâtı sonrasında Müttefikler de Malta üzerinden Mihverleri bombalamaya başlamıştır. Böylece Akdeniz'in kontrolünü ele geçiren ve Afrika'daki Montgomery-Rommel mücadelesini kazanan taraf Müttefikler olmuş ve Alman ordusu Afrika'dan çekilmiştir.

Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşı boyunca Mihver ve Müttefiklerin Malta üzerindeki mücadeleleri, adanın stratejik konumunun yol açtığı zorluklar, savaşa dahil olmayan insanların hastalıklarla, açlıkla mücadeleleri anlatılacaktır. Mücadeleler esnasında Malta halkının yaşadığı sıkıntılardan bahsedilip savaşın insanlar üzerindeki etkisi anlatılarak İkinci Dünya Savaşı döneminin Türkiye'de bilinmeyen ve çalışılmamış bir meselesi işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, İngiltere, Almanya, İtalya, Malta.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, selma.cetinkaya@bilecik.edu.tr.

Axis-Allies Struggles in Malta During the Second World War and Its Effects on the Public

Abstract

The island of Malta remained under the auspices of the British between 1814 and 1964. Malta, the most important Allied port, located between Tunes, Libya and Italia and, known as “the heart of Mediterranean” thanks to its location, was situated in a struggle between two blocks during WWII. In this regard, from the June of 1940 till the December of 1942 Germans and Italians had bombarded the port of Malta and the Allied ships both by air and by sea. During these two years Germany and Italia had thrown about 2000 bombs to Malta, the heaviest of which had occurred in 1942. Axis' Malta Operation was hampered by English troops, because this operation was based on Italian assistance to Germans in African front. After this failure, this time Allied forces began to bombard the Axis ones in Malta. In order to take the control of Mediterranean and to be in the winner side of English-German struggle in African front or Montgomery-Rommel struggle, Malta was a place of importance.

In this study, the struggles in Malta of both Axis and the Allied parties during WWI will be treated. In addition the struggles with the diseases and the hunger of the people who are not involved in the war will be explained. During these struggles, the troubles experienced by the people of Malta will be mentioned and the effect on the war people will be tried to be explained. In this way an unknown and an unwritten subject of the period of WWII in Turkey will be discussed.

Key words: The Second World War, England, Germany, Italy, Malta.

İtalya'nın Savaşa Girmesi Ve Malta'da Başlayan Tehdit – 1940

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber¹ dünyanın hemen her yeri tehdit altında kalmıştır ve bu durum Malta için de geçerlidir. Nitekim 1 Eylül 1939'da Malta'da, Vali General Sir Charles Bonham-Carter, savaşın yakın olduğunu ve Almanya ile İtalya'ya karşı bütün hazırlıkların yapılacağını söyleyen bir uyarı telgrafını İngiltere'den

---

¹ Evening Standard, “Germans Invade and Bomb Poland Britain Mobilises”, 1 Eylül 1939, s. 1. Nottingham Evening Post, “Britain at War with Germany”, 3 Eylül 1939, s.1. Derby Evening Telegraph, “Britain at War: Ultimatum By France Expires at 5 p.m.”, 3 Eylül 1939, s. 1.

almıştır. Bu uyarının genel manada İtalya ile yakından alakalı olduğunu söylemek gerekirse de İtalyan Hükümeti aynı gün askeri operasyon olarak hiçbir girişimde bulunmadıklarını, yani savaşa girmeyeceklerini açıklamıştır.² Böyle olmakla birlikte İtalya yaklaşık dokuz ay sonra, 10 Haziran 1940 tarihinde Mussolini'nin Venedik Meydanı'nda yaptığı açıklamayla savaşa dâhil olmuş ve "Hitler'in savaşına katılmıştır". İtalya'nın İngiltere ve Fransa'ya savaş ilanı, Malta'da sakin bir şekilde karşılanmış; daha doğru bir ifadeyle kabullenilmek durumunda kalmıştır.³ Ancak İtalya'nın savaşa girmesiyle İkinci Dünya Savaşı Akdeniz'e ve Kuzey Afrika'ya doğru genişlemiştir.⁴ Bu durum da Malta'yı doğrudan tehdiye açık hale getirmiş ve Mihver Bloğun hedefi yapmıştır.

Cebelitarık Boğazı ve İskenderiye arasında bulunan ve stratejik bir öneme⁵ sahip olan Malta, İkinci Dünya Savaşı esnasında özellikle de İtalya'nın savaşa dâhil olmasıyla coğrafi konumu yüzünden kendisini mücadelenin tam ortasında bulmuştur. İngiltere'nin Akdeniz'deki ana üssü konumunda olan Malta, 10 Haziran 1940'ta İkinci Dünya Savaşı'na girdiğini ilan eden İtalya'nın yolunu kesen bir pozisyona sahip olmakla beraber aynı zamanda İtalya'yı saldırılara ve kuşatmalara da maruz bırakacak bir mahiyette bulunmuştur. Bu önemli konumu sebebiyle Malta, Kuzey Afrika'daki güçlerinin ikmalini gerçekleştirmeye çalışan Mihver konvoylarının ve Maltalılar ile garnizona ikmal sağlayan

² C. Debono, *Malta During World War*, Malta, 2017, s. 21.

³ S. Huband, *Exploring Malta World War II*. Malta, 2010, s. 5. M. Galea, *Malta Diary of a War 1940-1945*. Malta, 2016, s. 3.

⁴ K. Çelen, *Erwin Rommel, Çöl Tilkisi*, İstanbul, 2017, s. 5.

⁵ Malta bir takımada olarak, yerleşik düzeni olmayan birçok ada ile adını aldığı Malta, Gozo ve Comino adalarından meydana gelmektedir. 246 kilometre karelik yüzölçümüyle bu adaların en büyüğü olan Malta'nın merkezi Valletta'dır. Koyuları ve limanlarıyla deniz yönünden oldukça değerli bir konumda olan Malta'nın doğu kıyısındaki Büyük Liman, dünyanın en büyük doğal limanlarından biridir. Bölgeyle ilgilenenler ve denizlerde gücü ve ticareti elinde tutmak isteyenler için Malta, Akdeniz'in anahtarlarıdır ve 1940'ta Fransa'nın düşmesinin ardından Vichy kontrolü altındaki Tunus ile birlikte kalan son Müttefik mevki olması sebebiyle öneme sahiptir. Bkz. T. Scheben, "Feeding the Fortress, Malta Summer 1942", *El Alamein and the Struggle for North Africa: International Perspectives from the Twenty-first Century* (2012)s. 154.

Müttefik gemilerinin arasındaki mücadelede yer almak durumunda kalmıştır.⁶

Daha doğru ifadeyle İtalya savaşa girdiğinde, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Malta'yı kendileri lehine boşaltmayı ve tahkim etmeyi düşünmüştür. Bu planın savaştan öte bir durum olduğunu ve sivillere karşı da bir mücadele içinde bulunacaklarını söylemek mümkündür. Öyle ki İngiliz Başbakan Winston Churchill, İngiltere için büyük önemi olan adayı elinde tutmaya karar verirken Malta'daki çocuklardan bir kısmı da İngiltere'ye tahliye edilmiştir. Fransa'nın 1940 Haziranında düşmesinden⁷ önce, Malta'dan çocukların tahliyesi daha kolay olmuştur. Ancak sonrasında Malta'daki Maltalı yahut İngiliz çocukların İngiltere'ye getirilmesinde sıkıntılar yaşanmıştır. Bu dönemde Malta'dan kaç çocuğun ayrıldığı bilinmemekle birlikte adada çok sayıda çocuğun kaldığı düşünülmektedir. İlk başta Almanların yeterince önemsemediği ve mühim bir hedef olarak görmediği Malta, sonrasında Libya'daki İtalyanları kurtarmak için Rommel ve Afrika Birliklerinin bölgeye sevk edilmesiyle, önem arz etmeye başlamıştır. Malta, Libya'daki Mihver ikmal malzemelerinin kullanımını engellemek isteyen İngiltere için ise merkez konumunda olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nda tüm Doğu Akdeniz'deki en önemli Müttefik limanı olan Malta'nın Almanya tarafından da önemi, biraz önce de ifade edildiği üzere geç de olsa anlaşılmış ve Malta'yı ele geçiremezse Afrika'yı da kaybedeceğini fark etmiştir. Bu yüzden Almanlar, müttefiki İtalya gibi Malta'daki tüm askeri ve sivil kesimi yok etmek istemişlerdir. Bu amaç doğrultusunda Malta dünyanın en çok bombalanan bölgelerinden biri olmuş ve Malta savunmasında yaklaşık 7000 kişi hayatını kaybetmiştir. Almanya tarafından Hava Kuvvetleri (Luftwaffe)⁸, adaya saldırı düzenleyip bombalamak için Eylül 1941'de Sardunya ve Sicilya'ya sevk

⁶ Scheben, a.g.m., s. 154.

⁷ New York Journal and American, "Paris Falls", 14 Haziran 1940, s.1.

⁸ Luftwaffe'un Akdeniz'deki amacı, Malta'ya yapılan saldırılarla Afrika Kolordusuna destek vermeyi; Britanya filosuna yapılan saldırılarla ise Afrika ve Avrupa arasındaki zayıf tedarik hatlarını korumaya yönelik bağları etkisiz hale getirip İtalyanları desteklemeyi içermektedir. Bkz. W. Murray, *Strategy for Defeat the Luftwaffe 1933-1945*, Washington, 2000, s. 74.

edilmiştir. Bu durumda da tahliyeler imkânsız hale gelmiştir.⁹ Alman uçaklarının Maltalıları ve Malta'yı etkisiz hale getirme amaçlı hareket ettikleri bu süreçte, ada “*en ağır ve istikrarlı bombardıman hareketına maruz kalmıştır*”.¹⁰

Akdeniz'in stratejisinde mühim bir rolü olan ve tehlikelere karşı, bulunduğu merkezi konumdan düşmanların tüm hareketlerini izleyebilen bir noktada bulunan ada, İkinci Dünya Savaşı sürecinde Müttefiklerin tedarik sağlayabilmesi yönünden de hayati öneme sahip olmuştur. Bu ayrıcalık Malta'yı savaş içinde negatif yönden etkilemiş ve İngiltere Haber Alma Bakanlığı'nın Havaçılık Bakanlığı'na hazırladığı raporda da belirtildiği üzere üstün güce sahip olan Almanlara ve İtalyanlara karşı adalıların “*ekipman sıkıntısı, tecrit, terör ve açlık*” ile de mücadele ettiği bir döneme girmesine sebep olmuştur. “*Malta Savaşı*” adıyla bilinmekte olan bu dönem, 11 Haziran 1940'tan 1942 kışına kadar devam etmiştir.¹¹ 28 Mayıs 1940'ta savaştan uzak kalması için Malta'nın imtiyaz olarak İtalya'ya sunulmasını gündemine alan İngiltere, Churchill¹² ve kabinedeki sosyalist üyelerin muhafazakârlara karşı 3'te 2 ret oyuyla bu fikri uygulamamıştır. Kısaca Malta'yı gözden çıkaran İngiltere, aslında burası sayesinde sonraki yıllarda Mihverlere karşı galip gelebilecektir. Savaşa dahil olmasından kısa süre sonra Mussolini, birkaç gün içinde Malta'yı ele geçirip iki hafta içinde Valletta'da olacağına dair söylemlerde bulunmuştur. Bu söylemlerde İtalya'nın kendine duyduğu güven kadar Malta'nın saldırılar karşısında dayanamayacağına dair kanaatin de etkili olduğunu söyleyebiliriz.¹³ Bu

⁹ <http://histclo.com/essay/war/ww2/camp/eur/na/malta/mc- evac.html> (Erişim 15 Ocak 2018), Discovery World, “Battlefield Mysteries Ep 2 - Siege of Malta”, (Erişim 14 Ocak 2018).

¹⁰ Owen Booth ve John Walton, *Fotoğraflarla II. Dünya Savaşı*, Çev. Selçuk Uygur, İstanbul, 2017, s. 146.

¹¹ The Ministry of Information, *The Air Battle of Malta*, (The Official Account of the R.A.F. in Malta, June 1940 to November 1942), His Majesty's Stationery Office, London, 1944, s. 7.

¹² Maltalılar için, adanın stratejik öneminin farkında olan ve kritik önemini vurgulayan, bu konuda ısrarcı olup kendilerinden vazgeçmeyen Churchill, oldukça değerlidir. Konuyla ilgili olarak bkz. Douglas Austin, *Churchill and Malta's War 1939-1943*. London, 2010.

¹³ R. Raskin, “Five Explanations as to Who Named Malta's Gloster Gladiators Faith, Hope and Charity in 1940-1941”, *Journal of Maltese History*, 4, (2015), s. 17.

doğrultuda İtalya, savaşa girmesinin hemen ardından, 11 Haziran 1940'ta Hava Kuvvetleri ile Malta'daki İngiliz kalesini bombalamıştır.¹⁴

İtalya'nın saldırılar için kullandığı ilk bombacılar, Savoia Marchetti S79'lar¹⁵ ile doğrudan Hal Far'a uçmuştur. İkinci grup bombacılar tersane ve iki limana; üçüncü grup ise Kalafrana'daki deniz uçağı üssüne saldırmıştır. Bu bombardıman uçaklarına Macchi 200¹⁶ savaş uçakları eşlik etmiştir. Savaşın ilk gününde bombalar Hal Far, Valletta, Portes-des-Bombes, Pieta, Guardamagia, Msida, Gzira, Marsa, Zabbar, Tarxien ve Sliema'ya düşmüştür. Bu ilk saldırıda toplamda yedi asker ve on bir Maltalı ölmüştür ki ölenlerden beşinin yaşının ondan küçük olması¹⁷ savaşın karanlık yüzünün göstergelerinden biri olarak kabul edilmelidir. 130 kişi ise bu saldırılarda yaralanmıştır.¹⁸ Sonrasındaki günlerde de Malta'da bombalamalar olmuş ve yaşamını yitirenlerin sayısı giderek artmıştır. Aşağıda verilen tabloda¹⁹ İkinci Dünya Savaşı içerisinde Malta nüfusunda gerçekleşen değişiklikleri görebilmekteyiz.

Tablo: 1 1940-1945 Yılları Arasında Malta'da Nüfus

Cinsiyet	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Erkek	132.981	133.145	131.833	133.468	137.044	141.182
Kadın	137.774	138.214	137.257	138.653	142.143	145.414

¹⁴ <https://timelines.ws/countries/MALTA.HTML> (Erişim: 14 Nisan 2018).

¹⁵ 1938'de, Whitehead firması tarafından üretilen ve ilk hava torposu olan Savoia-Marchetti S. 79, "SIAI Marchetti" olarak da bilinir ve daha sonra Sparviero (Sparrowhawk) olarak adlandırılmıştır. Olağanüstü hızı ve manevra kabiliyeti sayesinde tercih edilen İtalyan uçakları haline gelmiştir. Bkz. M. Mattioli, *Savoia-Marchetti S.79 Sparviero Torpedo-Bomber Units*. New York, 2014, s. 4.

¹⁶ 1935'te geliştirilen ve ilk eylemlerini Malta'da İngilizlere karşı veren Macchi 200, daha sonra Yunanistan'ın İtalya tarafından işgal edilmesine de destek vermiş, Kuzey Afrika'daki operasyonlara katılmış ve Sovyet Rusya'ya karşı Doğu Cephesi'nde yer almıştır. Bkz. https://www.militaryfactory.com/aircraft/detail.asp?aircraft_id=405 (Erişim: 30 Haziran 2018).

¹⁷ Hayatını kaybeden 17 kişi ve yaşları şu şekildedir: Antonia Fenech (28), Francesco Fenech (33), Saviour Fenech (8), Lorenzo Calafato (35), Carmelo Camilleri (9), Romeo Pace (35), Concetta Scicluna (24), Arthur Brooks (18), John Gatt (24), Giuseppa Camilleri (24), Antonia Farrugia (25), Antonio Farrugia (5), Joseph Farrugia (4), Josephine Mangion (4), M'Assunta Borg (48), Victor German (17), Joseph Faccioli (23). Bkz. Galea, a.g.e., s. 9.

¹⁸ Huband, a.g.e., s. 8.

¹⁹ Galea, a.g.e., s. xiii.

Özellikle 1942’de gözlemlenen nüfus azalmasındaki etkeni, savaşın Malta’da en yoğun bu dönemde yaşanmasıyla açıklayabilmek mümkündür. Yukarıda da bahsedildiği üzere, Malta’yı Akdeniz’in destek hattında tehdit olarak gören İtalya, savaşa girmesiyle beraber bölgeye bombardıman hareketini başlatmıştır. 4 bin askeri olup hiçbir hava kuvvetine sahip olmayan Malta, 1940 yılının ortalarına kadar az sayıda uçaksavar ve askerle kendisini savunabilmiştir. Bu esnada İngilizlerin adada “İnanç (Faith), Umut (Hope) ve Hayırseverlik (Charity)” adı verilen sadece üç çift uçağının bulunduğunu da belirtelim. Bu uçaklardan “Faith” bugün Valletta’daki St. Elmo Kalesi’nde bulunan Ulusal Savaş Müzesi’nde restore edilmiş haliyle sergilenmektedir. Savaşın gidişatından da anlaşılacağı üzere sürekli ateş altında kalacak olan Malta, Churchill’in ifade ettiği üzere²⁰ düşmanın Kuzey Afrika baskısının etkisini azaltmak için hayati önem taşımaktaydı:

“Malta büyük bir tarihe sahip küçük bir adadır. Malta halkının bu uzun tarih boyunca kaydettiği kayıt, bir süreklilik ve titizlik kayıdır. Bu niteliklerle, şimdi Mihverlerin karanlık gücü ile karşı karşıya geldiklerinde eşsiz bir şekilde görüntülenmektedirler.”

Malta’da Mücadelenin Yoğunlaşması ve Zafer- 1941 ve Sonrası

İngiltere tarafından kendisine büyük sorumluluk yüklenen ve İtalya’ya karşı üç uçakla mücadele vermeye çalışan Malta’ya Müttefikler daha sonra 24 uçak ve tecrübeli pilot sevkiyatı gerçekleştirmişlerdir. 1940’ın sonlarında İtalya, Müttefikler karşısında adada zorlanmaya başlamış, Kasım’da İtalya’nın 10. Ordusu Mısır’dan çıkarılmıştır. Bu durumun Mihverlerin Afrika’daki karakollarını kaybetmesi anlamına geldiğini belirtmek gerekir. Bu sebeple, İtalyanların İngilizler karşısında zor duruma düşmesiyle Almanya devreye girmiş ve Malta, Alman Hava Kuvvetlerinin hedefi haline gelmiştir. Ocak 1941’de Malta’daki İngiliz askerleri, altı aydır devam eden İtalyan bombardımanına karşı durarak Kuzey Afrika’ya yakıt ve asker takviye eden Mihverlerle mücadeleyi sürdürmüşlerdir. Bu süreçte Kuzey Afrika’da güç kaybetmekten korkmaya başlayan

²⁰ Galea, a.g.e., s. x.

Almanya, General Erwin Rommel'i²¹ bölgeye göndermiştir. Böylece 1941'in ilk ayında Mihverler Alman komutanın emri altında Malta'ya yeniden saldırı başlatmışlardır. Bu saldırılar karşısında Maltalılar, yeraltı mezar odalarını sığınak olarak kullanmışlardır. Ancak bombardıman esnasında enkaz altında kalarak yaşamını yitirenlerin de olduğunu ifade etmek gerekir. Aynı yılın Mayıs ayında adada saldırıların azaldığını söylemekle beraber Alman Hava Kuvvetlerinin doğu sınırından saldırıyı sürdürdüğünü de ekleyelim. 1941'in sonlarına doğru Mihver gemileri % 88 oranında bir kayıp yaşamışlardır.²² Konuyla ilgili olarak dönemin İtalya Dışişleri Bakanı ve aynı zamanda Mussolini'nin damadı olan Kont Galeazzo Ciano'nun günlüklerinde²³ Kasım 1941'de şunlar yazmaktadır:

"9 Kasım: ...Libya'daki unsurlarımızın materyale, silaha ve yakıtı duyduğu gereksinim her geçen gün artıyor. Yedi gemiden müteşekkil ikmal konvoyuna refakat etmeleri için iki adet 10.000 tonluk kruvazör ve on destroyer göndermiştik, zira İngilizlerin kuzuların arasındaki kurt görevini görmeleri için Malta'da iki savaş gemisi tuttukları biliniyordu. İngilizlerle çatışmaya girdik ve bunun anlaşılmaz sonuçları oldu. Bütün, kelimenin tam anlamıyla bütün gemilerimiz battı. Bunlara ilaveten belki bir veya iki destroyerimiz de. İngilizler bizi biçtikten sonra limanlarına döndüler... 22 Kasım: Malta'nın doğusundaki rotayı takip ederek doğrudan Trablus'a gidecek olan konvoy başarılı olmadı. Torpido uçaklarının taarruzu altındaki gemiler Taranto'ya çekilirken Trieste ve Duca degli Abruzzi'den müteşekkil iki kruvazörümüz torpidolar tarafından vuruldu. Şükür ki batmadılar. İkmal sağlama görevinin çok zor olduğu ve yüreklerimizi ağızımızda tuttuğu kesin."

²¹ Her şeyden önce Rommel'in Malta'nın önemini Almanya'da anlayan ender kişilerden biri olduğunu belirtmek gerekir. Ondandır Roma'da bulunan Alman Deniz İrtibat Heyeti Başkanı Amiral Weischold da Rommel gibi Malta'nın İngiltere'den alınması gerektiğini düşünmüştür. Buna dair İtalya'ya yapılan teklifi Mussolini reddetmiş, Alman Genel Komutanlığı da Malta'ya gereken önem ve ilgiyi göstermemiştir. Ancak Rommel ve Weischold'un düşünceleri doğru çıkmış ve 1941'in Haziran ayının sonunda İngiltere Alman ve İtalyan ikmal gemilerinin 40 tanesini batırarak Rommel'i Afrika'da zor durumda bırakmıştır. Bkz. Çelen, a.g.e., s. 76-80.

²² Discovery World, "Battlefield Mysteries Ep 2 - Siege of Malta", (Erişim 14 Ocak 2018).

²³ K. G. Ciano, (2017). *Savaş Günlükleri, 1939-1943*, Çev. Selçuk Uygur, İstanbul, 2017, s. 450,456.

İtalya'nın tüm bu ümitsizliğine rağmen Almanya, Aralık ayında Rommel'in geri çekilmesiyle Alman Hava Kuvvetlerine Malta'ya planlı bir işgal hareketi gerçekleştirmek için adanın tüm savunma birliklerinin çökertilmesi emrini vermiştir.²⁴ Malta'da yaşanan en ağır bombardıman 1942'de gerçekleşmiştir. Özellikle basında Mart ayının sonunda en yoğun saldırıların yapıldığına dair haberlere yer verildiğini görmekteyiz.²⁵ “*Malta Kuşatması*” olarak adlandırılan ve “*1565 Büyük Kuşatmasının*²⁶ 20. yüzyıl savaş versiyonu” olarak kabul gören²⁷ 21 Mart 1942'de pek çok Kraliyet pilotunun kaldığı Rabat kentindeki Point de Vue Hotel önünün bombalanması olayı ile çok sayıda asker yaşamını yitirmiştir. 1942'nin Mart ve Nisan ayında adada güvenilir hiçbir yer kalmamış, Almanlar geceli gündüzlü saldırılarla Malta'yı tamamen etkisiz hale getirmişlerdir. 1942 yılının bahar aylarında sabahtan akşama kadar neredeyse sürekli bombardımana tutulan²⁸ adada sivil halkın da hedef haline gelmesiyle bütün Maltalılar yeraltına gizlenmek durumunda kalmışlardır. Malta'nın tamamı kireçtaşı olduğu için ve yumuşak yapısından dolayı halk sığınakları elle oymuştur. Nisan 1942'de Malta'ya Alman bombardımanı devam ederken bir yandan da Rommel'in birliklerine de yakıt tedariki sağlanmıştır. Hazırda iki destek konvoyu adaya gitmek üzere yola çıkmışsa da iki Müttefik gemisi Malta'ya ulaşabilmiştir. 1942'nin yaz ortasında Maltalıların artık dayanacak gücü kalmamış, erzaklar tükenmiştir. Yetersiz beslenmenin ve sağlıksız koşulların da etkisiyle kanlı dizanteri ya da kendi söylemleriyle “*Malta köpeği*” salgını yaşanmıştır. Askerler arasında da yoğun gözlemlenen bu hastalıktan ayrı pilotlarda da uykusuzluk ve yetersiz beslenme sebebiyle güçsüzlük ve gerginlik söz konusu olmuştur. Abluka altında, harabe bir yere dönüşen Malta'da 1942'nin Ağustos ayında Kuzey Afrika'daki mücadele, belirleyici bir aşamaya

²⁴ Discovery World, “Battlefield Mysteries Ep 2 - Siege of Malta”, (Erişim 14 Ocak 2018).

²⁵ Daily Express, “Malta Blitz is Hottest Ever”, 27 Mart 1942, s. 1

²⁶ “Osmanlılar Malta şövalyelerinin Akdeniz'de Müslüman hacılara, tüccar ve yolculara verdikleri zararlar sebebiyle adanın alınmasını kararlaştırmış”, bu amaçla başlayan 1565 Malta Kuşatmasında sonuca ulaşamamış, Papalık ve tüm Avrupa krallıklarının desteğindeki Malta alınamamıştır. Bkz. İdris Bostan, “Malta”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 27, (2003), s. 540-541.

²⁷ <https://www.visitmalta.com/en/world-war-2> (Erişim 14 Ocak 2017).

²⁸ Booth ve Walton, a.g.e., s. 146.

gelmiş; Müttefikler El-Alamein'de²⁹ Rommel'in Afrika birliklerinin ilerleyişini durdurmaya başarmışlardır. Malta'yı hedef alan ataklarda Mihverlere karşı başarılı saldırılar gerçekleştirilmiştir. Almanlar Kuzey Afrika'da zafer kazanmak için ciddi bir tehdit unsuru olan Malta'yı ortadan kaldırmak zorunda olduklarının bilinciyle mücadele etmişlerdir. 1942 yazı sonlarında İngiliz ve Almanlar Malta semalarında çarpışmışlar, Alman uçaklarına karşı en başarılı mücadeleyi veren George Beurling³⁰ bu mücadele esnasında 8 Ağustos 1942'de kaza yapmışsa da kurtulabilmiştir. Malta'da savaşın devam edebilmesi için İngiliz uçaklarının ihtiyaç duyduğu petrole "Ohio" adlı tankerin adaya gelmesiyle kavuşulmuştur. Ohio'nun gelip petrol ikmalini gerçekleştirilmesiyle Malta yeniden rahata kavuşmuş, 10 Ekim 1942'ye kadar Almanlar da adada görünmemişlerdir. Ancak bu tarihte tekrar ortaya çıkan Almanlar, var gücüyle Malta'ya saldırmışlardır. 1942 Nisan ayında İngiliz Hava Kuvvetleri'nin (RAF-Royal Air Force) 47 Spitfire uçağı, yakıt ikmali esnasında Luftwaffe saldırılarıyla imha edilmiş, ardından adaya gelen 60 Spitfire ise kıl payı Alman taarruzundan kurtulabilmiştir.³¹ Buna rağmen adayı yine İngiliz Spitfireler³² rahatlatmıştır diyebiliriz.

---

²⁹ "El-Alamein'deki Müttefik zaferinin anahtarı Malta'dır." Bkz. J. Rix, *Malta and Gozo*. USA, 2010, s. 18.

³⁰ 31 düşman uçağını ateş edip düşüren Kanadalı Beurling, 1948'de İsrail Hava Kuvvetlerine katılmış, pilot Leonard Cohen ile test uçuşu esnasında 1948'in Mayıs ayında Roma'da uçak alev almış ve iki pilot da yanarak ölmüştür. Cesetler tanınmayacak hale gelmiştir ve Beurling'in ölümü kazadan ziyade sabotaj olarak değerlendirilse de kanıtlanamamıştır. Bkz. Pedro, "Remember Me? George Beurling", <http://torontosun.com/2013/11/06/remember-me-george-beurling/wcm/fac18a1e-85f1-4ec2-ba47-fd7b3cdad4b4> (Erişim: 15 Ocak 2018).

³¹ Booth ve Walton, a.g.e., s. 146.

³² İkinci Dünya Savaşı sırasında Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait uçaklar içinde en ünlüsü ve tercih edileni olan Spitfire'in üretimine 1938'de geçilmiştir. Luftwaffe ile savaşmak amacıyla üretilen Spitfire'in sayısı savaş sonunda 20 bine ulaşmıştır. Bkz. <https://www.rafmuseum.org.uk/documents/London/Downloads-and-worksheets/Spitfire-and-Hurricane.pdf> (Erişim 12 Temmuz 2018).

Resim 1: 1942'de Malta'da en yoğun saldırılar gerçekleştiğine dair bir haber

İtalyan donanmasındaki uzmanlar Malta'ya yapılan saldırıları tehlikeli ve masraflı olarak değerlendirseler de kıyılarında savunmaların hala etkili olması sebebiyle Almanlarla yapılan görüşme sonrasında adaya yapılacak yeni bir çıkarmaya da onay verilmiştir. Ciano'ya göre İtalya Malta'yı alabilirse Libya'nın güvenliği sağlanmış olacaktı ve ağustostan sonra denizin durumu sıkıntı yaratacağından dolayı temmuz ya da en geç ağustos ayında adaya çıkartma yapılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Almanya'dan İtalya'ya bir paraşütçü tümeni ile gerekli teknik materyaller gönderilmiştir. "Adanın içleri makineli tüfek yuvası" olduğu için paraşütçülerin Malta'ya inmesini tehlikeli gören İtalya'da tümen komutanlarından Carboni ise bu saldırıyı ağır kayıplar verilebileceği ve bir netice alınmayacağı için uygun görmemiştir. Ciano da zamanla Malta Harekâtının gerçekleşmeyeceğine inananlar arasında yer almıştır. Hatta Mussolini, Hitler'e mektup yazarak 40.000 ton petroleri olmadığı müddetçe Malta harekâtını süresiz ertelemek zorunda kalacaklarını söylemiştir.³³

³³ Ciano, a.g.e., s. 519-544.

Hitler ve danışmanları İtalyanların İngiliz donanması karşısında kendilerini desteklemeyip Malta'ya atılan Alman paraşüt birliklerini ikmal malzemelerinden ve takviye birliklerden mahrum bırakacaklarını hissetmeye başladığı bu dönemde Rommel'in Tobruk'u alabilmesi halinde Malta'ya yönelik planlanan Herkül Harekâtı'ndan vazgeçmeyi düşünmüşlerdir. Hitler'in asıl hedef olarak Rusya'yı seçmesi ve "Akdeniz'in doğu, merkez ve batı kapıları olan Süveys, Malta ve Cebelitarık'" kendisinden beklenildiği ölçüde zorlamaması stratejik hatası olarak görülmelidir.³⁴ Neticede durum, bu süreçte Müttefiklerin lehine dönmüş ve savaşın gidişatı da kendini göstermeye başlamıştır.

Tüm bu gelişmeler esnasında Malta bombalarla harabeye dönmüş, açlık had safhaya ulaşmış, mühimmat kalmamış, petrol tükenmiştir; bu şartlar altında adanın dayanma gücünün en fazla bir hafta olduğu ifade edilmiştir. Bu süreçte, teslim olmayı düşünecek kadar kötü şartlarda yaşamını devam ettiren Maltalılara yardım konvoyu geldiğini de görmekteyiz. Maltalıların hayatta kalması, "Santa Mariya" adını verdikleri konvoy ile mümkün olabilmiştir. Tüm bu gelişmelerin ardından 23 Ekim 1942'de 8. Ordu, Rommel'in Afrika birliklerine saldırarak Almanları Tunus'a doğru itmiş; aynı yılın kasım ayında ise Amerikalılar Kuzey Afrika'ya girmiştir. Afrika Mücadelesinin sona ermesiyle eş zamanlı olarak Malta Savunması da bitmiştir.³⁵ Ancak 1942 sonrasında da Müttefik-Mihver mücadelesinin, önceki sürece nazaran daha az yoğunlukla da olsa, devam ettiğini de belirtmek gerekir. 1940'ta başlayan bu mücadeleler, özellikle ada halkına zarar vermiş, savaşın olumsuzluğunu sivil insanlar yaşamak zorunda kalmıştır.

---

³⁴ B. L. Hart, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, Çev: Kerim Bağrıaçık, İstanbul, 2015, s. 379, 986.

³⁵ Discovery World, "Battlefield Mysteries Ep 2 - Siege of Malta", (Erişim 14 Ocak 2018).

Tablo 2: Malta'ya yapılan saldırılar (ilk hava saldırısı 11 Haziran 1940'ta saat sabah 06.55'te yaşanmıştır. Son saldırı ise 28 Ağustos 1944'te saat akşam 20.43'te yapılmıştır).³⁶

Aylar	1940	1941	1942	1943	1944
Ocak	-	57	263	25	2
Şubat	-	107	236	5	-
Mart	-	105	275	7	1
Nisan	-	92	282	7	1
Mayıs	-	98	246	30	-
Haziran	53	68	169	30	-
Temmuz	51	73	184	10	1
Ağustos	22	30	101	9	3
Eylül	25	31	57	4	-
Ekim	10	57	153	-	-
Kasım	32	76	30	-	-
Aralık	18	169	35	-	-
TOPLAM	211	963	2031	127	8

Malta Saldırılarının Halk Üzerindeki Etkileri

Kuzey Afrika'daki Alman ve İtalyan askerlerine yakıt, mühimmat, gıda ulaşımının önünde engel teşkil eden Malta, gerek Mihver gerekse Müttefik Bloğun kabul ettiği üzere Mihverlerin bu cephede mağlup olmasında sonuncu ve en etkili nedendir.³⁷ Bundan dolayı çok büyük hasarlarla karşı karşıya kalan Maltalıların yaşam koşullarının zorlaşması ve hayatta kalma mücadeleleri eş zamanlı ortaya çıkmış ve İkinci Dünya Savaşı'nın siviller üzerindeki negatif etkileri Malta'da fazlasıyla kendisini göstermiştir. İtalya'nın savaşa girmesiyle sıkıntılar yaşamaya başlayan Malta'da 14 Haziran 1940'ta Kalafrana Bölgesine, Büyük Liman'a, St. Angelo Kalesi'ne ve ayrıca Ta 'Xbiex sahiline yüksek etkili bombalar atan İtalya, Büyük Liman'ın Marsa ucundan, Saint John Co-Katedrali, Halk Kütüphanesi ve Saray üzerinden uçmuş; Co-Katedralin karşısına bir bomba atmıştır. Bu saldırılarda kimliği belirsiz olan üç kadın ve iki erkekten ayrı dört kişi daha yaşamını yitirmiştir. İtalyan

³⁶ Debono, a.g.e., s. 2759.

³⁷ Booth ve Walton, a.g.e., s. 146.

saldırıların başlamasıyla birlikte şehirlerden ve kasabalardan göç edenlerle ilgili sorunlarla başa çıkmak için Malta'daki köylerde Mülteci Yerleşim Merkezleri kurulmuştur. 15 Haziranda İngiliz Donanmasından HMS Calypso³⁸ bir İtalyan denizaltısı tarafından batırılmış, bir subay ve 38 tayfa kaybolmuştur. 16 Haziran Pazar günü ise Malta Genel Valisi General Sir William George Shedden Dobbie, Malta Gönüllü Savunma Gücünün altı merkezini (Zejtun, Zebbug, Birkirkara, Naxxar, Mosta ve Rabat) ziyaret etmiştir. Ayrıca Malta Yardım Fonu, Maltalıları savaşın zorluklarından kurtarmaya başlamıştır. Aynı günlerde insanlar sığınaklara sığınmaya da başlamışlardır.³⁹

Malta'da İkinci Dünya Savaşı'nın adı geçtiğinde insanların aklına gelen ilk şeyin sığınaklar olduğu söylenebilir. Hava saldırılarına karşı, yer altına saklanmak zorunda kalan Maltalılar için bu sığınakların ayrı bir yeri olduğu muhakkaktır ve 1940'ın ortası itibariyle, saldırılar bitene değin sığınakların yaşam alanı olarak benimsendiği de bilinmektedir. Elbette insanların bu sığınaklardan hiç çıkmadığı anlaşılmalıdır. Ancak evlerinin yerini sığınakların aldığını söylemek de doğru olacaktır. Ayrıca sığınakların yoğunlukla Malta halkı tarafından, bizzat yapılmış olması da önemli bir ayrıntı olarak görülmelidir. Devlet eliyle yapılanlar da olmakla birlikte halkın bu konuda oldukça emek sarf ettiği ve takdir kazandığı da ülke tarihi içinde hala anılan bir durumdur.

---

³⁸ Hawthorn Leslie tarafından inşa edilen ve 7 Şubat 1916'da ortaya çıkan HMS Calypso, Haziran 1917'de 6. Hafif Kruvazör Filosuna katılmış, Kasım 1918'de Baltık'a gönderilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında, Akdeniz filosunda hizmet verirken 12 Haziran 1940'ta Girit'in güneyinde İtalyan Denizaltı Bagnini tarafından batırılmıştır. Bkz. https://www.battleships-cruisers.co.uk/hms_calypso.htm (Erişim: 30 Haziran 2018).

³⁹ Galea, a.g.e., s. 9-11.

Resim 2: Malta Kuşatmasında insanların sığındığı yerlerden Valletta'daki eski demiryolu tünelineki barınak⁴⁰

İtalyan saldırıları başladığında yeterli sığınağın olmaması sebebiyle hazırlıksız yakalanan Maltalılar, öncelikle evlerinde saklanmaya çalışmışlardır. O günleri yaşayanlardan Alex Randon'ın Malta Üniversitesi'nin kendisiyle yaptığı röportajda söyledikleri⁴¹ yaşananları anlamamızı kolaylaştırmaktadır:

“Bir sabah silah sesine uyandım. Annem bizi alt kata indirdi ve masanın altına koydu. Hava saldırısı bittiğinde, çok genç olduğu için annemin alt kattaki tüm yataklarımızı taşımaya yardım ettim. Annem ve ben daha fazla korunmak için minderleri masaya koyduk, çünkü masa bir süreliğine tek barınağımızdı. Elbette, bombanın gerçekte ne olduğu hakkında hiçbir fikrimiz yoktu! Ağladım çünkü korktum... Sonra akşam, babam ve amcam çalıştıkları tersaneden eve geldiler...”

⁴⁰ <https://maltagc70.wordpress.com/maltas-rock-shelters/> (Erişim: 8 Mart 2019).

⁴¹ https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0019/112843/survivingwar.pdf (Erişim 1 Temmuz 2018).

Resim 3: Hava saldırısında hasar gören Opera Evi-Valletta⁴²

Yukarıda da değinildiği üzere Malta'da ilk başta halk kendi başının çaresine bakmak durumunda kalmıştır. Saldırıların bir anda başlamasından kaynaklanan şaşkınlık atlatıldıktan sonra ise devlet harekete geçmiş ve hem halkı yönlendirmiş hem de sığınaklar yapmaya başlamıştır. Halkı bilinçlendirme yolunda Malta Hükümeti bu süreçte halktan tavanlarını ve mahzenlerini güçlendirmelerini, içeriye ışık girmemesi için camlarını siyah malzeme ile kaplamalarını istemiştir. Aynı zamanda insanlar mülklerinin içinde kendi yeraltı sığınaklarını kazmaya başlamışlardır. Adanın yapısının oldukça yumuşak olması bu işlemi kolaylaştırmıştır. Öte yandan hükümet de kasaba ve köylere kamu barınakları sağlamıştır. Limanların ve havaalanlarının yakınında yaşayan birçok insan bombalamalardan dolayı uzaktaki iç bölgelere taşınmıştır. Yaklaşık 2 bin adet inşa edilen kamu barınakları, her kişi için yaklaşık iki metrekairelik alan sağlamıştır. Sadece Valletta'da bu sığınaklarda yaşayan kişi sayısı 300 bini bulmuştur. Oldukça yetersiz ve

⁴² <http://website.lineone.net/~remosliema/Marsa.htm> (Erişim 1 Temmuz 2018).

dar olan bu barınaklar bir miktar güvenlik sağlamış olsa da hava saldırılarında yine de birçok kişi hayatını kaybetmiştir. Örneğin 1942 yılının Mart ayında iki bomba yirmi ailenin yaşadığı Mosta Gafa Caddesi'ndeki sığınağa girmiştir. Evlerine gitmekte olan bir grup işçinin de caddede bulunduğu bombalamada birçok insan hayatını kaybetmiştir.⁴³

Ayrıca anıtların, tarihi binaların ve kiliselerin bazen taş duvarlarla ve kum torbalarıyla çevrilererek hasar görmeleri engellenmeye çalışılmışsa da yine de tarihi binalar başta olmak üzere (Porte des Bombes, Floriana'daki Wignacourt Su Kulesi, Manoel Kalesi, Fort Ricasoli, Valilik Binası, Paola'da Grandmaster Caraffa Villası, Santa Venera'daki Wignacourt Aquaduct, Valletta'daki Malta Kraliyet Üniversitesi, Büyük Ustalar Sarayı'ndaki mermer merdiven ve yemek salonu, Cephanelik duvarlarının bir kısmı, Castille, d'Italie d'Auvergne, de France ve Baviere de dahil olmak üzere Saint John Şövalyeleri'nin kaldığı hanlar) çoğu bina, bombalamalardan büyük zarar görmüştür. Toplamda 29.674 özel konut, 353 bina, bundan ayrı hastaneler, kolejler, tiyatrolar, villalar, devlet daireleri, bankalar, garajlar, mezarlıklar, fabrikalar, fırınlar ve un değirmenleri hasara uğramıştır.⁴⁴ Adanın bu kadar yoğun saldırı altında kaldığı bir dönemde halkın güvenliği için sokağa çıkma yasağı getirilmiştir. Saldırıların başladığı andan itibaren başlayan yasak ilk olarak *"her gün saat 08.30 ile ertesi sabah saat 05.00 arasında kapıların ötesine geçilmeyeceği"* şeklinde uygulanmıştır. Yasağa uymayanlar için ise en az on beş gün hapis cezası getirilmiştir. Yasağın uygulanmaya başlamasından yaklaşık bir ay sonrasında sınır *"kapı basamaklarının ötesinde beş metreden daha uzak olmayan bir mesafe"* olarak değişikliğe uğramıştır. Zamanla hükümet sokağa çıkma yasağı kısıtlamalarında bölgesel olarak düzenlemeler yapmıştır.⁴⁵

Malta'nın bu zorlu koşullar altında hayatın pek çok alanında olağanın dışında günler geçirdiği muhakkaktır. Çocukların dimağlarından yıllarca silinmeyecek olan bu süreçte onların eğitim hayatı da sekteye uğramıştır. Örneğin okul binaları hasar gördüğü ve

⁴³ Huband, a.g.e., s. 10-11, Booth ve Walton, a.g.e., s. 216.

⁴⁴ Huband, a.g.e., s. 12.

⁴⁵ J. Micallef, *When Malta Stood Alone (1940-1943)*, Malta, 1981, s. 49.

tehlike arz ettiği için, öğrenciler şapellerde, kiliselerde ya da bir odalarını sınıf olarak ayırabilen kişilerin evlerinde eğitim görmüşlerdir. Derslerin her zaman düzenli olarak yapılmadığı savaş yıllarında köylerde toplu taşıma olmadığı için de sıkıntı yaşanmıştır. Savaştan önceki süreçte okul araç gereçleri ve okulda beslenme ücretsiz olsa gerek ki savaş esnasında ücretsiz kitap ve ücretsiz süt olmadığı, okul için bir programa sadık kalınmadığı, kalem ve silginin dahi bulunmadığı ile ilgili serzenişler hatıralarda okunabilmektedir. Kağıt olmadığı için eski fatura makbuzlarına yazı yazan öğrencilerin bunları doldukça silip yeniden kullandıkları da yine anılarda karşımıza çıkmaktadır.⁴⁶ Eğitim hayatının sekteye uğradığı, öğrencilerin büyük sıkıntılar yaşadığı savaş döneminde elbette asıl zorluk hayatta kalma mücadelesi olmuştur. Bu noktada en önemli problemin, sığınak meselesinin de çözülmesinden sonra, açlık olduğu belirtilmelidir. Nitekim hatıralar⁴⁷ bu konuyla ilgili olarak bizi bilgi sahibi yapmaktadır:

“Açıkça hatırladığım şey ekmeğin az olduğuydu. Annemden akşamki ekmeğimizden bir kısmını öğlen vermesini isterdik. Kadınlar erkeklerden daha az yer ve kimi zaman annem, büyükannem ve teyzem babam ve amcamın payına eklemek için kendi paylarından vazgeçerlerdi”.

Erkeklerin çalışma hayatı içinde olması dolayısıyla kadınlardan daha fazla beslenmesi gerekliliği bu duruma sebebiyet yaratmıştır. Her ne kadar İngiltere tarafından Cebelitarık yoluyla adaya gıda ve ikmal malzemeleri getirilmeye çalışılmışsa da Alman U-botlarının ablukasından geçemeyen İngiliz konvoylarından beklenen yardımlar Maltalılara ulaşamamıştır⁴⁸. Dolayısıyla savaş, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Malta'da da açlığı, ekmeksizliği beraberinde getirmiştir. Malta'da savaş içinde açlık ve yoklukla mücadelede bir kavram daha ortaya çıkmıştır. 1942 yılının ocak ayında Malta Hükümeti, israfı bertaraf etmek adına halk için yemekleri bir defada pişirmenin mantıklı olduğuna karar vermiş ve Zafer Mutfaklarını kurmuştur.

⁴⁶ L. Mizzi, *Wartime Diary of a Maltese Boy*, Malta, 2006, s. 71-74.

⁴⁷ https://www.um.edu.mt/_data/assets/pdf_file/0019/112843/survivingwar.pdf (Erişim 1 Temmuz 2018).

⁴⁸ Booth ve Walton, a.g.e., s. 146.

İlki Lija'da açılan Zafer Mutfakları ilk başlarda oldukça rağbet görmüş, 1942'nin ocak ayının onuncu gününde ada genelinde bu mutfakları kullanan kişi sayısı 269 olmuştur. Yaklaşık altı ay sonra, haziran ayı sonunda 23 farklı bölgede faaliyet gösteren mutfak sayısı 42'ye yükselmiş, bu dönemde toplamda 7 binden fazla insan Zafer Mutfaklarında karnını doyurur hale gelmiştir. Hkmete zel firmaların da destek verdiği Zafer Mutfaklarının araç gereçlerini tersane işçileri imal etmiş, ordu ise gerek fazla malzemelerini vererek gerekse uzman kadrosunu bu mutfaklara yönlendirerek yardımcı olmuştur. Her biri bir bölge müdürü tarafından kontrol edilmek üzere, sekiz bölgeye ayrılan Malta'daki tüm kasaba ve köylere bu mutfaklardan sorumlu olacak birer kişi görevlendirilmiştir. Her mutfakta mağaza görevlileri, satış asistanları, aşçılar, yardımcı aşçılar ve kadın temizlikiler yer almıştır. Zafer Mutfağına abone olanlara karne verilmiş, karne almak için ödenmesi gereken haftalık meblağ ise dört şilin sekiz peni olarak belirlenmiştir. Bu para ile alınabilecekler ise günde bir serbest oğun, günlük ekmek karnesi ve diğer tüm karneli mallar şeklinde tespit edilmiştir. Zafer Mutfaklarının, sürekli değişmekle birlikte, bir haftalık örnek mnsn şu şekilde listeleyebilmek mümkündür:

"Pazar-Domates ve pişmiş bezelye ile haşlanmış et

Pazartesi-peynirli ve domatesli makarna

Salı-Balbuljata (Malta'ya özgü menemen benzeri bir yemek)

arşamba-orba

Perşembe-Domates ve bezelye ile haşlanmış et

Cuma-orba

Cumartesi-peynir ve domatesli makarna"

Yukarıda belirtildiği üzere mn sabit olmayıp değişiklikler de yapılmıştır ki bazı yemeklerin halk tarafından tasvip edilmediği bilinmektedir. Örneğin keçi eti, Maltalılar tarafından tercih edilmemiş; bazı ilçelerde verilen karaciğer gvecinin tadı acı bulunup şikayet konusu edilmiştir. Yemeklerin dışında da Zafer Mutfaklarına yönelik tenkitler yapıldığını görmekteyiz. Yerel gazetelerin oldukça üzerinde durduğu bu şikayetler arasında karne almak için oluşturulan kayıt kuyruğunun uzunluğu, yemek dağıtım sürelerinin zamansızlığı,

tecrübesiz ve Malta lezzetlerini bilmeyen insanların çalıştırılması, belirlenen fiyatların üzerinde satış yapılması yer almıştır. Ancak tüm bu eleştirilere rağmen Malta Hükümeti, alım gücü düşük olan kesimi düşünerek Zafer Mutfaklarını kaldırmamıştır. Kuşatmanın ardından mutfaklara abone olup karne alanların sayısı giderek azalmış ve 1943 yılının ocak ayı başında 175.536 olan abone sayısı aynı ayın sonunda 20.000'e düşmüştür⁴⁹.

Savaş sürecinde Malta'daki problemlerden birisi de sağlık koşullarının elverişsizliği ve bunun ortaya çıkardığı hastalıklar olmuştur. Önceden de belirtildiği üzere askerler arasında da kendini gösteren ve "Malta köpeği" adını verdikleri bir tür kanlı dizanteriden ayrı halkı en çok etkileyen uyuz hastalığı olmuştur. Suyun az olması, sabun sayısının yetersizliği ile ortaya çıkan hijyen problemleri, sığınaklarda kalabalık barınmaktan kaynaklanan banyo yapma şartlarındaki zorluklar ve yetersiz beslenme sebepli uyuz, savaş koşullarında halkın yaşam kalitesini oldukça düşürmüştür. Bu dönemde görülen bir diğer hastalık ise temiz olmayan su tüketiminden ve sineklerden yayılan tifo olmuş; ayrıca sarılık da yaygın olarak gözlemlenmiştir⁵⁰. Tıbbi malzeme sıkıntısının olması ve bunların düzenli olarak tedarik edilememesi, kötü beslenme koşulları, vücudun dirençsiz kalması, temiz şartlarda yaşanmaması gibi sebeplerle ortaya çıkan ve tedavide yetersiz kalınan hastalıklar, adalılarının bu dönemde sadece bombalarla mücadele etmediğini göstermektedir.

Maltalıların bu ağır savaş koşullarına dayanabilmesinin mükâfatı, İngiltere Kralı VI. George tarafından sivil halka verilen George Haçı olmuştur. İngilizler tarafından en saygın şeref madalyası olarak bilinen ve hala Malta'nın resmi sembolü olan "*tarihe geçen bir adanmışlık ve kahramanlık adına*" verilen George Haçına Maltalılar 15 Nisan 1942'de layık görülmüşlerdir⁵¹. 1800'de İngiltere tarafından ele geçirilen ve İngiliz Milletler Topluluğu üyesi olan⁵² Malta'nın en ağır bombardmana

⁴⁹ Micallef, a.g.e., s. 172-176.

⁵⁰ <https://maltagc70.wordpress.com/category/1942/september-1942/> (Erişim 11 Temmuz 2018).

⁵¹ Times of Malta, "The King's Trust", 19 Nisan 1942, s. 1. Mizzi, a.g.e., s. 124, Booth ve Walton, a.g.e., s. 146.

⁵² "Malta" (1983), *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, 4, (1983), s. 2251

maruz kaldığı, elektriğin olmadığı, yemeklerin giderek azaldığı, salgın hastalıkların çoğaldığı bu süreçte “kahraman” ilan edilmesi, güçlerin mücadelesinde aldığı yaraları sarma noktasında devreye girmiş ya da İngiltere bu ödülle adalılarının bombalara karşı dayanma gücünü tazelemiştir.

Sonuç

Tüm dünyada etkileri sadece yaşandığı dönem içinde değil, sonrasındaki süreçte de ağır bir şekilde hissedilen İkinci Dünya Savaşı'nın adı anıldığı zaman akla ilk olarak Hitler, Almanya, Naziler, Yahudi soykırımı, atom bombası gibi kavramlar gelmektedir. Ancak adının da kendisini ele verdiği üzere, dünyayı tesirinde bırakan bir savaşta çağrışım yapan hadiselerin daha fazla olması gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşı ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalarda yer almayan, ancak savaşın gidişatında ve neticenin Mihverler aleyhinde olmasında etkisi büyük olan Malta Kuşatması, Afrika’daki mücadelenin belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Stratejik önemi sebebiyle özellikle İtalya’nın hedefi haline gelen, İngiliz Milletler Topluluğu içinde yer alan ve aynı zamanda İngiltere’nin üssü olan Malta, savaşta en ağır bombardımana maruz kalan yerlerin başında gelmektedir. Türk tarihinde Kanuni Sultan Süleyman zamanında gerçekleştirilen Malta Kuşatması ve işgal İstanbul’unda Türk devlet adamı, asker ve aydınlarının sürgün edilmesi konularından ibaret bir yeri olan Malta’da İkinci Dünya Savaşı esnasında gerçekleşen mücadeleleri konu alan makale, yapılacak çalışmalara farklı bir bakış açısı getirmek ve savaşın bir bilinmeyenini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Bundan ayrı, kazanan taraf hangisi olursa olsun, savaşın kaybedenin sivil insanlar olduğu gerçeğinden hareketle, Malta’da yaşanan mücadelelerde halkın yaşadıkları da metnin ikinci kısmında anlatılmaya çalışılmıştır. Ülkelerin mücadelesinde sivil insanların yaşadıkları sıkıntılara, bahsi geçen savaş içinde, Malta Kuşatması ve Maltalılarının yaşadıkları problemler örnek olarak gösterilebilecek ağırlıktadır. Kendisini savaşın içinde bulmuş olmasında tek etkenin stratejik önemi olduğunu kolaylıkla görebildiğimiz Malta, İngiliz sömürgesi olması sebebiyle de savaşı en sıcak haliyle yaşamak mecburiyetinde kalmıştır. İtalya’nın savaşa girmesiyle başlayan problemler, zaman içerisinde insanları yer altı sığınaklarında barınmaya

mecbur bırakmıştır. Sığınakların dahi bombalandığı, çok fazla sayıda insanın hayatını yitirdiği Malta saldırıları esnasında, savaşın yaşandığı her yerde olduğu üzere, halkın yaşam kalitesi düşmüş, sağlıktan eğitime beslenmeden barınmaya bütün düzen altüst olmuştur. Açlıkla mücadele eden, devletin kendileri için hazırladığı yemeklerle beslenmek durumunda kalan, salgın hastalıklar ile boğuşan Maltalılar özellikle 1942'de her gün ve aralıksız süren bombalamalara maruz kalmıştır. Sömürge Malta'nın, İngiltere tarafından cesaret madalyası ile ödüllendirilmiş olması ise bugüne değin övünç kaynağı olarak kabul görmüştür. Oysaki Malta halkının bir madalya ile avunmuş/avutulmuş olması, savaş sürecinde yaşanan trajedilerin devamı niteliğinde kabul edilmelidir.

Kaynakça

Resmi Yayınlar

Murray, W., *Strategy for Defeat the Luftwaffe 1933-1945*, Washington: US Government Printing Office: 2000.

The Ministry of Information, *The Air Battle of Malta*, (The Official Account of the R.A.F. in Malta, June 1940 to November 1942), His Majesty's Stationery Office, London 1944.

Kitaplar

Austin, Douglas, *Churchill and Malta's War 1939-1943*, London 2010.

Booth, Owen- John Walton, *Fotoğraflarla II. Dünya Savaşı*, Çev. Selçuk Uygur, İstanbul 2017.

Ciano, K. G., *Savaş Günlükleri, 1939-1943*, Çev. Selçuk Uygur, İstanbul 2017.

Çelen, Kuter, *Erwin Rommel, Çöl Tilkisi*, İstanbul 2017.

Debono, Charles, *Malta During World War*, Malta 2017.

Discovery World, "Battlefield Mysteries Ep 2 - Siege of Malta".

Galea, Michael, *Malta Diary of a War 1940-1945*, Malta 2016.

Hart, B. L., *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, Çev: Kerim Bağrıaçık, İstanbul 2015.

Huband, S., *Exploring Malta World War II*, Malta 2010.

Mattioli, M., *Savoia-Marchetti S.79 Sparviero Torpedo-Bomber Units*, New York 2014.

Micallef, Joseph, *When Malta Stood Alone (1940-1943)*, Malta 1981.

Mizzi, Laurence, *Wartime Diary of a Maltese Boy*, Malta 2006.

Rix, J., *Malta and Gozo*, USA 2010.

Makaleler

Raskin, R., "Five Explanations as to Who Named Malta's Gloster Gladiators Faith, Hope and Charity in 1940-1941", *Journal of Maltese History*, vol. 4, no.2, (2015), s. 16-23.

Scheben, T. (2012). "Feeding the Fortress, Malta Summer 1942", *El Alamein and the Struggle for North Africa: International Perspectives from the Twenty-first Century*, Edt: Jill Mary Edwards. (s. 153-180), New York 2012.

Ansiklopediler

Bostan, İdris, "Malta", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 27, ss. 540-541, Ankara 2003.

"Malta", *Yeni Hayat Ansiklopedisi*, 4, ss. 2250-2251, Ankara 1983.

Sürelî Yayınlar

Evening Standard, "Germans Invade and Bomb Poland Britain Mobilises", 1 Eylül 1939.

Nottingham Evening Post, "Britain at War with Germany", 3 Eylül 1939.

Derby Evening Telegraph, "Britain at War: Ultimatum by France Expires at 5 p.m.", 3 Eylül 1939.

New York Journal and American, "Paris Falls", 14 Haziran 1940.

Daily Express, "Malta Blitz is Hottest Ever", 27 Mart 1942.

Times of Malta, "The King's Trust", 19 Nisan 1942.

İnternet Kaynakları

<https://timelines.ws/countries/MALTA.HTML> (Erişim: 14 Nisan 2018).

<http://website.lineone.net/~remosliema/Marsa.htm> (Erişim: 1 Temmuz 2018).

https://www.battleships-cruisers.co.uk/hms_calypso.htm (Erişim: 30 Haziran 2018).

https://www.militaryfactory.com/aircraft/detail.asp?aircraft_id=405 (Erişim: 30 Haziran 2018).

<https://www.rafmuseum.org.uk/documents/London/Downloads-and-worksheets/Spitfire-and-Hurricane.pdf> (Erişim 12 Temmuz 2018).

<https://maltagc70.wordpress.com/category/1942/september-1942/> (Erişim: 11 Temmuz 2018).

https://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0019/112843/survivingwar.pdf (Erişim: 1 Temmuz 2018).

<https://www.visitmalta.com/en/world-war-2> (Erişim: 14 Ocak 2017)

Pedro, Kelly. Remember Me? George Beurling. <http://torontosun.com/2013/11/06/remember-me-george-beurling/wcm/fac18a1e-85f1-4ec2-ba47-fd7b3cdad4b4> (Erişim: 15 Ocak 2018).

<https://maltagc70.wordpress.com/maltas-rock-shelters/> (Erişim: 8 Mart 2019).